

8TH

OCTOBER

I LANGUAGE -संस्कृतम्

क्र. सं	मासः/सप्ताहः	अधिगमफलानि	निर्देशात्मकक्रियाकलापः	मौल्यमापनक्रियाकलापः
1	अक्टोबर् प्रथमसप्ताहः क्रियाकलापः- १	<u>घटकः- आरोग्यभाग्यम्</u> पीठिका- ➤ संस्कृत संभाषणस्य वैशिष्ट्यं अवगच्छन्ति।	➤ शिक्षकः पीठिकारूपेण आरोग्यस्य महत्वं विशदयति । छात्राः अनुवदन्ति।	➤ पाठे विद्यमान क्रियापदानां आवलिं लिखन्तु।
	क्रियाकलापः- २	➤ आहारस्य महत्वम् अधिगमनम्।	➤ उत्तम आहार पद्धतेः पट्टिकां कुर्वन्ति।	➤ आहारविषये लघुसंभाषणं कुर्वन्तु ।
	क्रियाकलापः- ३	➤ श्लोक समन्वय अभ्यासः	➤ अस्मद् शब्दस्य युष्मद् शब्दस्य च अभ्यासं करोति।	➤ अभ्यास पत्रिकां लिखन्तु।
2	द्वितीयसप्ताहः क्रियाकलापः- १	<u>आरोग्यभाग्यम्</u> ➤ सूर्यनमस्कारस्य महत्वम् ।	➤ सूर्यनमस्कारस्य योगाभ्यासस्य च पट्टिकानिर्माणम्।	➤ सूर्यनमस्कारं सचित्रम् वर्णयन्तु ।
	क्रियाकलापः- २	➤ भविष्यत् कालस्य अभ्यासः।	➤ क्रियापदानाम् लट्लकारतः भविष्यत् काले परिवर्तनं कुर्वन्ति।	➤ लट् लकारस्य लृट् लकारस्य च रूपाणाम् आवलिं विरचयन्तु ।
	क्रियाकलापः- ३	➤ क्रीडायाः महत्वं जानन्ति।	क्रीडायाः महत्वम् उ चर्चा कुर्वन्ति ।	➤ अभ्यास पत्रिका-1
3	तृतीयसप्ताहः क्रियाकलापः- १	<u>नवमःपाठः-सन्धिः</u> ❖ संहिता ❖ सन्धिपरिचयः ➤ स्वरसन्धिः ➤ व्यञ्जनसन्धिः ➤ विसर्गसन्धिः	➤ विद्या+आलयः = विद्यालयः वाक्+ईशः= वागीशः नमः+ते =नमस्ते इत्यादि उदाहरणद्वारा ' ➤ संहिता ' परिचयः	➤ संहिता नाम किम्? ➤ सन्धौ प्रधानतया कति प्रकाराः सन्ति?

			<p>➤ स्वरसन्धि व्यञ्जनसन्धि- विसर्गसन्धि-परिचयः गणचर्चा च।</p>	
क्रियाकलापः- २	<p>❖स्वरसन्धिपरिचयः</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ सवर्णदीर्घ ➤ गुण ➤ वृद्धि ➤ पूर्वरूप ➤ यण् 	<p>➤ विद्या+आलयः=विद्यालयः (आ+अ=आ)</p> <p>➤ गुण+ईशः=गुणेशः (अ+ई=ए)</p> <p>➤ इति+आदि= इत्यादि (इ+आ=य्+आ=या) इत्यादि उदाहरणद्वारा 'स्वर+स्वर=स्वरसन्धिः' इति परिचयः।</p>	<p>➤ स्वरसन्धि उदाहरणानि चित्वा लिखत-</p> <p>रमा+ईशः वाक्+ईशः सस्य+उद्यानम् बाल+अर्क गुरु+आज्ञा त्वम्+ पृथक्</p>	
क्रियाकलापः- ३	<p>❖सवर्णदीर्घसन्धिपरि चयः</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ अ + आ = आ ➤ इ + इ = ई ➤ उ + उ = ऊ ➤ ऋ + ऋ = ऋ 	<p>➤ गिरि + इन्द्रः = गिरीन्द्रः</p> <p>➤ गुरु + उपदेश = गुरुपदेशः</p> <p>➤ पितृ + ऋणम् = पितृणम् इत्यादि उदाहरणद्वारा सवर्णदीर्घसन्धिपरिचयः।</p>	<p>➤ सन्धिं विभज्य लिखत-</p> <p>विद्यार्थी गिरीन्द्रः गौरीशः वधूमिका पितृणम्</p>	
क्रियाकलापः- ४	<p>❖ गुणसन्धिपरिचयः</p> <p>❖ वृद्धिसन्धिपरिचयः</p>	<p>➤ उदाहरणद्वारा गुणसन्धिपरिचयः वृद्धिसन्धिपरिचयः।</p>	<p>➤ अभ्यासपत्रिका- २</p>	

अभ्यासपत्रिका-1

I. उदाहरणानुगुणं परिवर्तयत । उदा - हसति - हसिष्यति

1	क्रीडति -
2.	खादति -
3.	स्मरति-
4.	पठति -
5.	आचरति -

II. वाक्यानि परिवर्तयत।(भविष्यत्काले)

1.	रामः पुस्तकं पठति ।	
2.	बालः फलं खादति।	
3.	शिष्यः पाठं लिखति ।	
4.	अग्रजः आपणं गच्छति।	
5.	पर्यटकः नगरे सञ्चरति।	
6.	गुरुः ग्रन्थं नयति	

III. क्रियापदस्य इतरवचनानि लिखत ।

करिष्यति		
	विदिष्यथः	
		भविष्यामः

अभ्यासपत्रिका-२

1. सवर्णदीर्घसन्धिं विभज्य संयोज्य वा लिखत ।

अ / आ + अ/आ=आ,	उ / ऊ + उ / ऊ = ऊ
इ / ई + इ / ई = ई	ऋ / ॠ + ऋ / ॠ = ॠ

1. रवीन्द्रः =	5. सती + ईशः =
2. विद्यार्थी =	6. कवि + इच्छा =
3. महीन्द्रः =	7. शरण + आगता =
4. मातृणम् =	8. पितृ + ऋणम् =

2. गुणसन्धिं संयोज्य विभज्य वा लिखत ।

अ / आ + इ / ई = ए	अ / आ + ऋ / ॠ = अर्
अ/आ+ उ/ऊ=ओ	अ / आ + लृ = अल्

1. देव + इति =	5. राजर्षिः =
2. यथा + इष्टः =	6. मातेति =
3. महा + ऊर्मिः =	7. सूर्योदयः
4. वसन्त + ऋतुः =	8. मासर्तुः =

3. वृद्धिसन्धिं संयोज्य विभज्य वा लिखत ।

अ / आ + ए / ऐ = ऐ	अ / आ + ओ / औ = औ
-------------------	-------------------

1. सर्वदा + एव =	5. धनैश्वर्यम् =
2. प्रजा + ऐक्यम् =	6. अधरौष्ठः =
3. मम + औरसः =	7. एकैकः =
4. महा + औषधम् =	8. महैश्वर्यम् =

4. यण सन्धिं संयोज्य विभज्य वा लिखत ।

इ/ई + असवर्णस्वरः = य् + असवर्णस्वरः	ऋ + असवर्णस्वरः = र् + असवर्णस्वरः
उ/ऊ + असवर्णस्वरः = व् + असवर्णस्वरः	

1. इत्युवाच =	5. गुरु+आकृतिः =
2. भ्रात्रादेशः =	6. इति + अपि =
3. अन्वयः =	7. सु + अल्पम् =
4. वध्वादेशः =	8. जननी + अस्ति =

5. पूर्वरूपसन्धिं संयोज्य विभज्य च लिखत ।

ए + अ(ह्रस्व) = एऽ	ओ + अ (ह्रस्व) = ओऽ
--------------------	---------------------

1. मुने + अत्र =	4. गुरोऽस्ति =
2. लते+अहम् =	5. सेवेऽहम् =
3. शम्भो+ अपि =	6. धर्मेऽस्मिन्

अभ्यासपत्रिका-3

सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत ।

१) वधूत्साहः ..... + ...(.....)

२) पूर्णायुः ..... + ... (.....)

३) महेशः ..... + ... (.....)

४) महोत्सवः ..... + ... (.....)

५) ब्रह्मर्षिः ..... + ... (.....)

६) तत्रैकः ..... + ... (.....)

७) अन्तेऽपि ..... + ... (.....)

८) सोऽयम् ..... + ... (.....)

९) अत्यादरः..... + ... (.....)

१०) दास्यपराधः..... + ... (.....)

I एकवाक्येन उत्तरं लिखत।

4

१. रमेशः किमर्थम् अनुपस्थितः?
२. संहिता नाम किम्?
३. आरोग्यं कस्मात् इच्छेत् ?
४. तक्रं केषां हिताय भवति ?

II यथानिर्देशं लिखत ।

2

१. सूर्यनमस्कारेण स्वास्थ्यस्य रक्षणं भवति किम् ?
कः पाठः ? का पृच्छति ? कं पृच्छति ?

III रिक्तस्थानानि पूरयत।

2

१. प्रातः ..... आरोग्यरक्षणं भवति।
२. न हि ..... भेषजानां शतैरपि ।

V वाक्यं रचयत।

2

१. अस्माकम्
३. प्रतिदिनम्

VI अन्यलिङ्गपदं लिखत ।

2

१. छात्रः
२. स्वस्थः
३. प्रसिद्धः
४. पिता

VII चतुर्थं पदं लिखत।

2

१. अहं - पठामि :: वयम् -..... ।
२. त्वं - वदसि :: यूयं -..... ।

VIII. विरुद्धार्थकपदानि लिखत ।

2

१. बहिः
२. अधिकम्

IX. सन्धिं विभज्य नाम लिखत-

2

१. रवीन्द्रः
२. गणेशः

X. सन्धिं कृत्वा नाम लिखत-

2

१. इति+आदि
२. रामो+अपि